

PWYLLGOR CRAFFU DYSGU A DIWYLLIANT

Cofnodion cyfarfod anghysbell a gynhaliwyd ar 15 Mehefin, 2023.

Mae'r Agenda ar gael [yma](#).

Mae recordiad y cyfarfod ar gael [yma](#).

Yn Bresennol: Y Cynghorydd R.R. Thomas (Cadeirydd); Cynghorydd H.M. Payne (Is-Gadeirydd); Cyngorwyr A. Asbrey, W. Gilligan, E.J. Goodjohn, W.A. Hennessy; N.P. Hodges, J. Lynch Wilson, N. Marshallsea, J.M. Norman ac E. Penn.

Aelodau cyfetholedig: L. Barrowclough (Rhiant-lywodraethwr – Sector Cynradd); R. Morteo (Yr Eglwys yng Nghymru) a Dr. M. Price (Yr Eglwys Gatholig), G. Van der Burgt (Rhiant-lywodraethwr – Sector Uwchradd); A. Emmerson ac R. Goodjohn (Fforwm Ieuenctid y Fro).

Hefyd yn bresennol: : Cyngorwyr R.M. Birch (Aelod Cabinet dros Addysg, y Celfyddydau a'r Gymraeg), C.M. Cowpe, C.P. Franks, E. Goodjohn a E. Williams (Aelod Cabinet dros Gofal Cymdeithasol ac Iechyd).

122 CYHOEDDIAD –

Cyn cychwyn busnes y Pwyllgor, darllenodd y Cadeirydd y datganiad a ganlyn: "A gaf i atgoffa pawb sy'n bresennol y bydd y cyfarfod yn cael ei ffrydio'n fyw yn ogystal â'i recordio trwy'r rhyngwyd ac mae'r recordiad hwn wedi'i archifo i'w weld yn y dyfodol."

123 COFNODION –

ARGYMHELLWYD – CYMERADWYO cofnodion y cyfarfod a gynhaliwyd ar 18 Mai, 2023 fel cofnod cywir yn amodol ar nodi bod y Cynghorydd Dr. I.J. Johnson hefyd yn bresennol yn y cyfarfod.

124 DATGANIADAU BUDDIANT –

Datganodd y Cynghorydd W.A. Hennessy fuddiant yn Eitem 5 ar yr Agenda (Cyllid Ysgol) gan ei fod yn rhan o Bwyllgor Rheoli Cymdeithas Llywodraethwyr Ysgolion y Fro, a thynnodd ei hun yn ôl o'r eitem.

Datganodd y Cynghorydd J. Lynch Wilson fuddiant yn Eitem 5 ar yr Agenda (Cyllid Ysgol) gan ei bod yn Aelod o Gymdeithas Llywodraethwyr Ysgolion y Fro, a thynnodd ei hun yn ôl o'r eitem.

Datganodd y Cynghorydd N. Marshallsea fuddiant yn Eitem 5 (Cyllid Ysgol) Argymhelliad (2) ar yr Agenda gan ei bod yn gweithio i Jane Hutt AS ac felly ni chymerodd ran yn y ddadl ar yr argymhelliad hwn.

Datganodd G. van der Burgt (Aelod Cyfetholedig) fuddiant yn Eitem 5 ar yr Agenda (Cyllid Ysgol) gan ei bod yn Aelod o Gymdeithas Llywodraethwyr Ysgolion y Fro, a thynnodd ei hun yn ôl o'r eitem.

Datganodd L. Barrowclough (Aelod Cyfetholedig) fuddiant yn Eitem 5 ar yr Agenda (Cyllid Ysgol) gan ei bod yn Aelod o Gymdeithas Llywodraethwyr Ysgolion y Fro, a thynnodd ei hun yn ôl o'r eitem.

Datganodd L. Barrowclough (Aelod Cyfetholedig) fuddiant yn Eitem 5 ar yr Agenda (Cyllid Ysgol) gan mai ef yw Cadeirydd Cymdeithas Llywodraethwyr Ysgolion y Fro. Wrth iddo gyflwyno'r eitem tynnodd ei hun yn ôl o'r ddadl ffurfiol, yn dilyn cwestiynau a phwyntiau egluro.

M. Price (Aelod Cyfetholedig) ddiddordeb yn Eitem 5 ar yr Agenda (Cyllid Ysgol) gan ei fod yn Gadeirydd Cymdeithas Llywodraethwyr Ysgolion y Fro. Gan ei fod yn cyflwyno'r eitem, gadawodd ar gyfer y ddadl ffurfiol, yn dilyn cwestiynau a phwyntiau i'w hegluro.

125 CYLLID ADDYSG (CDS) –

Gofynnwyd i'r adroddiad gael ei ysgrifennu a'i gyflwyno i'r Pwyllgor gan y Cadeirydd ac fe'i cyflwynwyd gan y Pennaeth Cyllid.

Pwrpas yr adroddiad oedd rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf am sut y cafodd ysgolion eu hariannu a'r heriau posibl i ysgolion ym Mro Morgannwg yn sgil hyn ar lefel unigol ar gyfer 2023/24 ac yn y tymor canolig.

Ariannwyd Awdurdodau Lleol drwy gyfuniad o:

- Y Dreth Gyngor
- Grant Llywodraeth Gyffredinol, a elwir yn Gyllid Allanol Cyfun a oedd yn cynnwys Grant Cynnal Refeniw ac Ardrethi Annomestig Cenedlaethol wedi'u hailddosbarthu;
- Grantiau Penodol; a
- Ffioedd a Chostau.

Defnyddiodd y fframwaith, a fu ar waith ers 2001, gyfres o flocciau gwasanaeth a elwir yn Aseidiadau Gwario Safonol i fesur yr angen i ddosbarthu adnoddau ar draws y 22 Cyngor yng Nghymru. Ni chafodd Bro Morgannwg lwyddiant mawr yn y dull hwn drwy fod â'r grant isaf ond un fesul pen o'r boblogaeth o'r 22 Cyngor. O ran y cyllid sydd ar gael i ysgolion, effeithiodd hyn ar gyllid ar lefel ysgol gyda gwariant fesul disgybl yn ysgolion y Fro £299 yn llai na'r cyfartaledd yng Nghymru.

Roedd gan y Cyngor y lefel uchaf ond un o ddirprwyo adnoddau i ysgolion a phan ystyriwyd y cyllid llawn ar gyfer ysgolion, gan gynnwys Costau Canolog, Bro

Morgannwg gafodd y lleiaf o arian a oedd £728 y disgybl yn is na chyfartaledd Cymru. Ym Mro Morgannwg oedd y trydydd cynnydd uchaf mewn Cyllid Allanol Cyfun ledled Cymru yn setliad mis Mawrth. Roedd y Setliad yn gynnydd sylweddol ar y 3.5%, sef y cynnydd ym mlwyddyn 2 yn Setliad 2023/24 ac yn sail i ragolwg cychwynnol y Cyngor. Roedd hefyd yn welliant ar y cynnydd o 7% a ragwelwyd ar ôl cyllideb y Canghellor fis Hydref diwethaf. Roedd Llywodraeth Cymru yn amlwg wedi cyfeirio mwy o adnoddau nag a oedd ar gael o ganlyniad fformiwla Barnett i fynd i'r afael â phwysau cyllid mewn Awdurdodau Lleol.

Gwariodd y Cyngor fwy na symiau tybiannol yn y setliad grant gan Lywodraeth Cymru ac roedd wedi gwario'n fwy na hyn eto yn 2023/24. Roedd y Cyngor wrthi'n cau'r cyfrifon ar gyfer 2022/23 ac roedd rhagamcanion dros dro cynnar wedi nodi bod balansau ysgolion wedi gostwng £6 miliwn ar 31 Mawrth 2023. Y dyddiad cau ar gyfer cytuno ar gyllidebau ysgolion unigol ar gyfer 2023/24 oedd 30 Mehefin ac roedd y gwaith hwn yn parhau.

Roedd gweithdy ar gyfer y Pwyllgor a chynrychiolwyr eraill yn cael ei gynllunio ar gyfer dechrau mis Gorffennaf a fyddai'n galluogi ymchwil pellach i'r materion sy'n cael sylw yn yr adroddiad a byddai adroddiad dilynol ym mis Medi pan fyddai darlun llawn cyllidebau ysgolion ar gyfer 2023/24 yn gliriach.

Ar ôl cyflwyno'r adroddiad, mewn ymateb i ymholiad gan yr Is-gadeirydd, dywedodd y Rheolwr Gweithredol Cyfrifeg fod Cyngor Bro Morgannwg wedi gosod cyllideb gyffredinol islaw'r dangosydd a osodwyd gan Lywodraeth Cymru a bod gwariant uwchben y dangosydd mewn gwasanaethau fel Addysg wedi'i wrthbwysu gan wariant islaw'r dangosydd mewn meysydd gwasanaeth eraill.

Mewn ymateb i ymholiad gan y Cynghorydd Hodges, dywedodd y Pennaeth Cyllid fod nifer o ysgolion Bro Morgannwg wedi symud i ddiffyg yn y gyllideb tra bod cyllideb 2023/24 yn cael ei chreu. Dywedodd y Pennaeth Strategaeth, Dysgu Cymunedol ac Adnoddau hefyd fod nifer o ysgolion yn rhagweld cyllidebau diffyg a'u bod yn gweithio, gyda chymorth swyddogion, ar ddatblygu cynlluniau adfer y gellid adrodd amdanynt, ar ôl eu cwblhau.

Yn dilyn hynny, tynnodd y Cynghorydd Penn a'r Is-gadeirydd sylw at y pwysau chwyddiant sy'n wynebu ysgolion Bro Morgannwg. Mewn ymateb, dywedodd y Pennaeth Cyllid, gan fod trafodaethau dyfarniad cyflog athrawon a Llywodraeth Leol yn mynd rhagddynt ar hyn o bryd, y gallai fod pwysau ariannol pellach mewn cysylltiad â hyn.

Mewn ymateb i gwestiwn gan y Cadeirydd, dywedodd y Pennaeth Strategaeth, Dysgu Cymunedol ac Adnoddau fod mecanweithiau ar waith i gefnogi ysgolion llai a gwledig o fewn fformiwla cyllid ysgol, gyda gwelliannau i ysgolion sy'n wynebu anawsterau oherwydd eu lleoliad. Dywedodd y swyddog hefyd fod heriau penodol i ysgolion gwledig o ganlyniad i'w diffyg hygyrchedd i drafnidiaeth gyhoeddus a'r angen i ddarparu gwasanaethau trafnidiaeth ysgol, ac yr adroddwyd heriau hyn i'r Pwyllgor o'r blaen.

Mewn ymateb i gwestiwn arall gan y Cadeirydd, dywedodd y Pennaeth Strategaeth, Dysgu Cymunedol ac Adnoddau fod sgysiaeth helaeth yn digwydd rhwng y Cyngor a

Chymdeithas Llywodraeth Leol Cymru (CLILC) ynghylch cyllid addysg yn gyffredinol, gyda chyfarfod CLILC â swyddogion, Penaethiaid a Chymdeithas Llywodraethwyr Ysgolion y Fro i drafod y materion a wynebdir. Dywedodd y swyddog hefyd fod nifer o grwpiau prosiect wedi'u sefydlu yn dilyn hynny ynghylch heriau cyllid ac anghenion ADY mewn addysg, er mwyn rhannu arferion gorau.

Yn dilyn hynny, dywedodd y Cyfarwyddwr Dysgu a Sgiliau fod y Cyngor wedi manteisio ar bob cyfle i godi ei bryderon ynghylch y fformiwla cyllid a'i bod yn cydnabod bod y fformiwla wedi dyddio. Dywedodd y Cyfarwyddwr ei fod, ynghyd ag Arweinydd y Cyngor, y Prif Weithredwr a'r Aelod Cabinet dros Addysg, y Celfyddydau a'r Gymraeg, wedi cyfarfod â CLILC i amlinellu pryderon ynghylch y fformiwla cyllid ac i archwilio mecanweithiau eraill y gellid eu defnyddio yn lle'i newid. Enghraifft o hyn oedd cyflwyno llawr isaf i'r cyllid a ddarperir, gyda'r nod o lefelu anghyfartaledd lefelau cyllid ar draws Awdurdodau Lleol.

Yn dilyn hynny, dywedodd yr Aelod Cabinet dros Addysg, y Celfyddydau a'r Gymraeg fod Arweinydd y Cyngor wedi cyfarfod â Gweinidog y Gymraeg ac Addysg Llywodraeth Cymru ar sawl achlysur i drafod cyllid addysg, ac er bod hyn yn broblem ym mhob Awdurdod Lleol ledled Cymru, ni fyddai hyn yn atal y Cyngor rhag codi eu pryderon ar bob cyfle sydd ar gael.

Heb gwestiynau na sylwadau pellach, dyna oedd wedi hynny

ARGYMHELLWYD –

- (1) Nodi cynnwys yr adroddiad.
- (2) Cymeradwyo'r cynigion ar gyfer y gweithdy arfaethedig i archwilio'r mater hwn yn fanylach.
- (3) Bydd y Pwyllgor yn derbyn diweddariad ar y gweithdy a'r syniadau i symud y materion hyn ymlaen fel rhan o'r flaenraglen waith.

Rhesymau dros yr argymhellion

Wedi ystyried cynnwys yr adroddiad a'r trafodaethau yn y cyfarfod.

- (2) Er mwyn i Aelodau'r Pwyllgor allu trafod y materion yn fanylach gyda Swyddogion a rhanddeiliaid allweddol a rhannu syniadau i symud ymlaen â'r mater hwn.
- (3) Er mwyn i'r Pwyllgor gael clywed y diweddaraaf am y cynnydd a wnaed yn dilyn y gweithdy.

126 ARIANNU YSGOLION –

Arweiniwyd y cyflwyniad gan Gadeirydd Cymdeithas Llywodraethwyr Ysgolion y Fro, Cadeirydd Llywodraethwyr Ysgol Gynradd yr Eglwys yng Nghymru Gwenfo a

Phennaeth Ysgol Gynradd Romilly, a rhoddodd wybod i'r Pwyllgor am yr anawsterau cyllidebol a wynebir ar hyn o bryd gan yr ysgolion dan sylw.

Yn dilyn y cyflwyniad, mewn ymateb i ymholiad gan yr Is-gadeirydd, dywedodd Cadeirydd Llywodraethwyr Ysgol Gynradd Gwenfo nad oedd plant yn yr ysgol yn dioddef ar hyn o bryd oherwydd bod cymorth un i un yn cael ei ddarparu ar gyfer plant a oedd ei angen, ond y byddai'n wir pe na bai'r cymorth hwnnw ar gael. Dywedodd Cadeirydd Cymdeithas Llywodraethwyr Ysgolion y Fro hefyd nad oedd modd cefnogi anghenion plant yn Ysgol Gynradd Gwenfo heb i'r ysgol fynd i ddiffyg yn y gyllideb.

Mewn ymateb i ymholiad gan yr Is-gadeirydd, dywedodd Pennaeth Ysgol Gynradd Romilly ei bod yn bwysig i athrawon fod yn ymwybodol bod Aelodau Etholedig a'r Pwyllgor yn pryderu am eu lles ac yn ei drafod. Dywedodd y Pennaeth hefyd ei fod yn poeni am nifer y Penaethiaid oedd yn dymuno gadael y proffesiwn ar hyn o bryd.

Mewn ymateb i ymholiad gan yr Is-gadeirydd, dywedodd y Cyfarwyddwr Dysgu a Sgiliau y byddai p'un a fyddai'r newidiadau i'r fformiwla cyllid yn cynhyrchu mwy o gyllid ar gyfer addysg neu ddim yn dibynnu ar sut y byddai'r Cyngor yn ei gyfanrwydd yn penderfynu dyrannu cyllid yn y gyllideb i'w holl flaenoriaethau. Dywedodd y Cyfarwyddwr hefyd y byddai angen ystyried y fformiwla cyllid gyfan ar gyfer Llywodraeth Leol er mwyn addasu adran Addysg y fformiwla, ac na allai swyddogion ragweld sut y byddai newid yn y fformiwla yn effeithio ar y Cyngor.

Dywedodd y Cyngorydd Hodges fod llai o gyllid i Lywodraeth Cymru gan Lywodraeth y DU yn fater allweddol ychwanegol at y fformiwla cyllid.

Mewn ymateb i gwestiwn gan y Cadeirydd, dywedodd Pennaeth Ysgol Gynradd Romilly a Chadeirydd Llywodraethwyr Ysgol Gynradd Gwenfo fod dyletswyddau statudol yn cael eu cyflawni yn yr ysgolion, ond bod hyn ar draul yr angen i gynyddu diffygion cyllidebol ar adegau.

Yn dilyn hynny, diolchodd y Pwyllgor i'r holl westeion am gyflwyniad goleuedig ac am dynnu sylw at natur frawychus y pryderon a godwyd gan ysgolion. Yn dilyn hynny, cynigiodd y Cyngorydd Hodges fod y Pwyllgor yn gwahodd yr Aelod Seneddol ac Aelod y Senedd dros Fro Morgannwg i annerch y Pwyllgor ynghylch y trefniadau cyllid a'r anawsterau presennol y mae ysgolion yn eu hwynebu, fel y trafodwyd yn ystod y cyfarfod. Cafodd y Cynnig ei eilio gan y Cyngorydd Penn ac yna ei gymeradwyo heb wrthwynebiad.

ARGYMHELLWYD –

(1) Nodi'r cyflwyniad a diolch i gynrychiolwyr Cymdeithas Llywodraethwyr Ysgolion y Fro a'r ysgolion am eu hamser a'u cyfraniadau.

(2) Gwahodd AoS ac AS Bro Morgannwg i annerch y Pwyllgor ynghylch y materion a godwyd ynghylch cyllid ac arian ysgolion.

Rhesymau dros yr argymhellion

- (1) Wedi ystyried cynnwys y cyflwyniad a'r trafodaethau yn y cyfarfod.
- (2) Er mwyn i'r Pwyllgor gael gwybod pa gamau oedd yn cael eu cymryd gan Lywodraeth Cymru a'r DU i fynd i'r afael â'r materion ariannol sy'n wynebu ysgolion Bro Morgannwg.

127 CYNGOR BRO MORGANNWG: CALENDR PERFFORMIAD BLYNYDDOL 2023/24 (CYF) –

Cafodd y cyfeiriad gan y Cabinet ar 25 Mai 2023 ei gyflwyno gan y Cyfarwyddwr Adnoddau Corfforaethol.

Ar ôl cyflwyno'r adroddiad, mewn ymateb i awgrym gan yr Is-gadeirydd, dywedodd y Cyfarwyddwr Adnoddau Corfforaethol y gallai swyddogion geisio cynnwys safbwyntiau adrannau eraill o staff y Cyngor yn ei broses asesu cymheiriaid.

Mewn ymateb i ymholiad gan y Cadeirydd, dywedodd y Cyfarwyddwr Adnoddau Corfforaethol y bu'r broses yn un ddefnyddiol a gwerthfawr ar sail ei brofiad o sesiynau herio cymheiriaid.

Heb gwestiynau na sylwadau pellach, dyna oedd wedi hynny

ARGYMHELLWYD – Nodi cofnodion y Cabinet o 25 Mai 2023 a'r adroddiad atodedig i'r Cabinet.

Rheswm dros yr argymhelliad

Ystyried cynnwys cofnodion ac adroddiad y Cabinet i sicrhau bod y Cyngor yn cyflawni ei ddyletswyddau'n llawn dan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 a Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 i gyhoeddi Amcanion Lles blynyddol, adolygu perfformiad yn barhaus ac ymgynghori ac adrodd ar ein perfformiad drwy hunanasesiad blynyddol yn ymwneud â'r flwyddyn ariannol flaenorol.

128 CRYNODEB O GANLYNIADAU AROLYGIAD ESTYN AR GYFER TYMOR Y GWANWYN 2023 A'R DIWEDDARAF AR YSGOLION MEWN DILYNIANT STATUDOL (CDS) –

Cyflwynwyd yr adroddiad gan Brif Bartner Gwella Consortiwm Canolbarth y De, a'i ddiben oedd rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf i'r Aelodau am ganlyniadau arolwg Estyn mewn ysgolion yn ystod tymor y gwanwyn 2023 a chynnydd ysgolion mewn camau dilynol statudol.

Arolygodd Estyn ansawdd a safonau mewn addysg ledled Cymru. Yn ystod tymor y gwanwyn 2023, cafodd un ysgol gynradd, Ysgol Gynradd Llanfair, ei harolygu.

Rhodddwyd yr ysgol yng nghategori dilynol Adolygiad Estyn. Ni nodwyd unrhyw achos o arfer diddorol nac arloesol.

Roedd dwy ysgol o Fro Morgannwg, Ysgol Pen y Garth ac Ysgol Uwchradd Pencoedre, yng nghategori dilynol statudol Estyn. Roedd y ddwy ysgol mewn Mesurau Arbennig yn dilyn eu harolygiadau yn ystod tymor yr Hydref 2022. Roedd y Cynllun Gweithredu Ôl-arolwg a'r datganiad gweithredu ar gyfer y ddwy ysgol wedi'u cymeradwyo gan Estyn. Byddai cynnydd y ddwy ysgol yn cael ei fonitro gan Estyn bob tymor.

Ar ôl cyflwyno'r adroddiad, mewn ymateb i ymholiad gan yr Is-gadeirydd, dywedodd y Prif Bartner Gwella fod lles staff mewn ysgolion o dan arolygiad Estyn yn cael ei gefnogi drwy eglurder ynghylch y camau a gymerir, meddu ar olwg realistig ar yr hyn y gallai ysgolion ei gyflawni o fewn amserlenni penodol a thrwy geisio tynnu sylw at y newidiadau cadarnhaol a welwyd.

Dywedodd y Pennaeth Safonau a Darpariaeth hefyd fod arweinwyr y ddwy ysgol a roddwyd mewn mesurau arbennig wedi'u disodli ers hynny ac felly roedd yr arweinwyr newydd wedi'u penodi gan wybod yr heriau yr oedd yr ysgolion yn eu hwynebu. Ychwanegodd y swyddog fod y berthynas rhwng swyddogion y Cyngor, y Consortiwm ac arweinwyr yr ysgolion yn gryf, a bod cefnogaeth gan y ddwy ochr ar gael i'r ysgolion.

Yn dilyn hynny, dywedodd yr Aelod Cabinet dros Addysg, y Celfyddydau a'r Gymraeg y bu cyfarfodydd gydag arweinwyr newydd y ddwy ysgol yn gadarnhaol, yn enwedig o ran sut y trafodwyd staff. Dywedodd yr Aelod Cabinet hefyd, er bod adroddiadau Estyn wedi bod yn hollbwysig, y byddai'r canlyniadau yn y pen draw i'r ddwy ysgol hefyd yn gadarnhaol.

Heb gwestiynau na sylwadau pellach, dyna oedd wedi hynny

ARGYMHELLWYD –

- (1) Nodi canlyniadau arolygu'r pum ysgol a arolygwyd yn ystod tymor yr gwanwyn.
- (2) Nodi'r gofynion dilynol ar gyfer yr ysgol o dan gam adolygiad gan Estyn, a sut y bydd cynnydd yn cael ei fonitro.
- (3) Nodi cynnydd y ddwy ysgol mewn Mesurau Arbennig mewn cysylltiad â datblygu'r Cynllun Gweithredu Ôl-arolwg a'r Datganiad Gweithredu.

Rheswm dros yr argymhellion

(1-3) Er mwyn bod Aelodau'r Pwyllgor yn ymwybodol o ganfyddiadau Estyn ynghylch ysgolion lleol a'r camau sy'n ofynnol mewn cysylltiad â'r ysgolion mewn categori camau pellach Estyn.